

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งล้วนได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติ (สามัคคี บุญยะวัฒน์, 2543, หน้า 11) การประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้มนุษย์สามารถนำทรัพยากรมาใช้เพื่อความผาสุกของตนเองได้ในอัตราเร็วและในปริมาณมากขึ้น ก่อให้เกิดผลเสียและมลภาวะที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง แม้มนุษย์จะพยายามกำจัดและนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ แต่ยังไม่สามารถทำให้สิ่งแวดล้อมฟื้นคืนสภาพดังเดิมได้ และด้วยเหตุดังกล่าว มนุษย์จึงพยายามค้นคว้าหาทางอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (เกษม จันทรแก้ว, 2544, หน้า 1)

ปัจจุบันผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม ได้ตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและได้ให้ความสำคัญในเรื่องปัญหาสังแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อทุกด้าน ดังที่ อุดลย์ บุญสนอง (2546, หน้า 147 – 149) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า

...การแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมเริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อรัฐบาลสวีเดน ได้เสนอต่อองค์การสหประชาชาติถึงวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อคนทั่วโลก จึงได้มีการจัดประชุมสหประชาชาติ เรื่อง สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (UN CONFERENCE ON THE HUMAN ENVIRONMENT) ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ระหว่างวันที่ 5 – 16 มิถุนายน พ.ศ. 2515 และมีข้อตกลงที่จะร่วมมือในด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ ได้จัดตั้งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP : UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME) ขึ้น และรัฐบาลประเทศต่างๆ ก็ได้รับข้อตกลงจัดตั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศของตนรวมทั้งประเทศไทย รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2518 และก่อตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในปีเดียวกัน เพื่อเป็นที่ระลึกลงจุดเริ่มต้นของความร่วมมือระหว่างชาติทั่วโลกในด้านสิ่งแวดล้อม จึงกำหนดให้วันที่ 5 มิถุนายน เป็น “วันสิ่งแวดล้อมโลก” (WORLD ENVIRONMENT DAY) สำหรับประเทศไทยด้วยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งประชาชนชาวไทยกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ตรัสเตือนให้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสีเขียวอย่างจริงจังโดยให้ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะรัฐบาลจึงได้มีมติให้วันที่ 4 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันสิ่งแวดล้อมไทย...

สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (ม.ป.ป., หน้า 2) ได้กล่าวว่า ในช่วงเวลากว่า 30 ปีของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งเกือบทุกรัฐบาลที่ผ่านมาได้พยายามหาทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องตลอดมา แต่ประสบความสำเร็จเพียงระดับหนึ่ง ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัญหาที่รุนแรงและเรื้อรัง หากมิได้จัดการอย่างถูกวิธีและมีประสิทธิภาพก็จะเป็นข้อจำกัดที่สำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งสมาคม องค์กร และมูลนิธิต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมป้องกัน และแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกำหนดมาตรการต่างๆ และออกกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยบรรจุอยู่ในมาตรา 46 ระบุว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน” (นัยนา เกิดวิชัย, 2544, หน้า 22) และด้วยความตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 โดยเน้นให้คนมีจิตสำนึกและมีบทบาทในการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ดีงามทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545, หน้า 42)

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 14 –16) ซึ่งมีหน้าที่ให้การศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชน ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนได้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จึงได้นำนโยบายเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมาบรรจุเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ถัดจากวัลย์ กัณหาสุวรรณ และคณะ (2534, หน้า 236) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า

การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นการเรียนรู้เรื่องราวของชีวิตองค์ประกอบของชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยหรือการดำรงชีวิต วิธีสอนเพื่อให้เกิดจิตสำนึกหรือเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหัวใจของการสอน และเป็นหัวใจในการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมแนวทางในการสอนได้ยึดหลักที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การตัดสินใจบนรากฐานประชาธิปไตย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2546, หน้า 107) ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อม คือ

... เด็กสามารถคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ซับซ้อนขึ้นได้ สามารถจินตนาการสิ่งที่จะเป็นไป ได้มากกว่าสภาพการณ์ในปัจจุบัน ควรต้องช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และคิดเชิงสร้างสรรค์ ควรทำความเข้าใจถึงบทบาทของพวกเขาที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางบวกและทางลบ เด็กในช่วงนี้ยังชอบตัดสินใจอะไรถูกหรือผิด ดังนั้นการจัด กิจกรรมการแสดงละคร การใช้บทบาทสมมติ การอภิปราย และกิจกรรมอื่นๆ จะช่วย พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้ดี...

จากที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมของเด็กได้ด้นนั้นมีหลายกิจกรรม และกิจกรรมบทบาทสมมติจัดเป็น กิจกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาด้านความรู้ได้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมบทบาทสมมติมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ รวีวรรณ ชินะตระกูล (2540, หน้า 82) และ ศิริพร หงส์พันธุ์ (2542, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ตรงกันว่า กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการสอนด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรมบทบาทสมมติ นอกจากนี้ จินตนา สุขมาก (2536, หน้า 226) ได้กล่าวถึง บทบาทสมมติไว้สรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือ และวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้สอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์ และบทบาทสมมติขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น ถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้ และพฤติกรรมของผู้แสดงออกเป็นข้ออภิปราย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ในขณะเดียวกัน สุคนธ์ สินธนานนท์ และคณะ (2545, หน้า 97) ได้กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองอย่างลึกซึ้ง ทำให้เข้าใจพฤติกรรม ความรู้สึก และเหตุผลของบุคคลที่สวมบทบาทดังกล่าวในชีวิตจริง ในขณะที่ สมพงษ์ สิงหะพล (2536, หน้า 182) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ที่จะช่วยให้เขาเข้าใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ กระบวนการแสดงบทบาทสมมติเป็นการจำลองสถานการณ์ที่ช่วยให้นักเรียนได้สำรวจความรู้สึก เข้าใจเจตคติ ค่านิยม การรับรู้ของตนและผู้อื่น พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และศึกษาเนื้อหาที่เรียน

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่านอกจากกิจกรรมบทบาทสมมติจะสามารถพัฒนาความรู้แล้ว กิจกรรมบทบาทสมมติยังสามารถพัฒนาทัศนคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Clore and Bray (1978, p. 156) ที่ได้ศึกษาผลการใช้นิทานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็กชาย โดยใช้หุ่นจำลอง และการแสดงบทบาทสมมติ โดยให้นักเรียนแสดงอุปนิสัยท่าทางให้เหมือนละครในนิทานนั้นเมื่อเรียนจบแล้ววัดทัศนคติทันที ผลการศึกษาพบว่า เด็กชายเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีต่อสัตว์ และงานวิจัยของ พรพรรณ กลิ่นเกษร (2538, หน้า, 200) ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองหลวง อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลังจากการได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การแสดงบทบาทสมมติสามารถพัฒนาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนได้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมบทบาทสมมติมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน

โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย เชียงราย ได้จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 และนักเรียนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน และน่าน ซึ่งปัจจุบันกำลังประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 (2545, หน้า 1-1 - 2-8) ได้กล่าวถึงสภาพสิ่งแวดล้อมในเขตภาคเหนือตอนบนไว้ สรุปได้ว่าภาคเหนือตอนบน มีภูมิฐานเป็นภูเขาและหุบเขาสลับเรียงรายอยู่ตลอด โดยมีการวางตัวของทิวเขาเป็นแนวยาวขนานจากเหนือลงมาทางใต้ทิวเขาที่สำคัญ ได้แก่ ทิวเขาผีปันน้ำ ทิวเขาแดนลาว และทิวเขาขุนตาล ด้วยภูมิฐานที่เป็นภูเขาและหุบเขาทำให้บริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบนได้กลายเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศซึ่งมีแม่น้ำสายหลัก ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง และแม่น้ำยม ในช่วงปี 2541 - 2543 พบว่า พื้นที่ป่าไม้ในภาคเหนือตอนบนมีจำนวนลดลง บริเวณที่มีปัญหาการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และพะเยา เป็นกลุ่มที่สำคัญอันดับ 1 โดยสาเหตุสำคัญที่สูญเสียพื้นที่ป่าไม้ คือ การลักลอบตัดไม้ไปขายซึ่งกระทำทางตรงโดยกลุ่มนายทุน และทางอ้อมโดยชาวเขาและชาวบ้านที่ยากจน จากการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ทำให้เกิดการทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ส่งผลให้สัตว์ป่าลดลงหรือสูญพันธุ์ โดยเฉพาะปัญหาช้างป่าและเสือโคร่งเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์จากพื้นที่ภาคเหนือ นอกจากนี้การทำลายพื้นที่ป่าตามที่สูงและลาดชัน ทำให้ตะกอนดินที่ถูกชะพาละงูแหล่งน้ำ ส่งผลให้แหล่งน้ำ ดินเลน เช่น การดินเลนของแม่น้ำปิง และแม่น้ำวัง เป็นต้น

จากสภาพปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเขตภาคเหนือตอนบนดังกล่าวนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณภาคเหนือตอนบน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่นักเรียนโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เชียงราย อาศัยอยู่ ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ปัญหาต่าง ๆ อาจเข้าสู่สภาวะวิกฤติยากที่จะแก้ไขได้และจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนในอนาคต ซึ่งการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะโรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่ให้ความรู้แก่เยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการแก้ไขปัญหา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2530, หน้า 133-134) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า การปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะให้ได้ผลที่ดีที่สุดนั้นความสำคัญขึ้นอยู่กับการศึกษา และเยาวชนของชาติซึ่งจะเป็นผู้รับผิดชอบต่ออนาคตของประเทศชาติต่อไป เพราะฉะนั้นการได้เรียนรู้ตั้งแต่ในวัยเยาว์จะทำให้สามารถเข้าใจและมีค่านิยมที่ถูกต้องได้ ซึ่งสอดคล้องกับ มนัส สุวรรณ (2537, หน้า 49) ได้กล่าวว่า การให้การศึกษา การปลูกฝังจิตสำนึก และการสร้างความตระหนักให้แก่เยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็ก นอกจากนี้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2546, หน้า 106) ได้กล่าวว่า เด็กพร้อมที่จะรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สามารถแยกประเภท เปรียบเทียบ รวบรวมและอธิบายถึงสิ่งที่พวกเขาได้ไปสังเกตมา กิจกรรมที่ใช้ควรเน้นด้านความรู้และเจตคติ โดยเปิดโอกาสให้เด็กรับรู้ถึงปัญหาที่เป็นอยู่ สามารถพัฒนาทักษะการคิดที่สูงกว่าเดิม โรงเรียนนับว่ามีบทบาทสำคัญที่สามารถเผยแพร่ความรู้

ในฐานะที่ผู้ศึกษาทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เชียงราย จังหวัดเชียงราย มีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและเพื่อป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จึงมีแนวคิดนำการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติมาใช้ในการสอนเนื้อหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมบทบาทสมมติเป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่การเกิดเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยกิจกรรมบทบาทสมมติ
2. เพื่อศึกษาเจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยกิจกรรมบทบาทสมมติ

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารั้งนี้ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เชียงราย โดยเนื้อหาสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และสัตว์ป่า

นิยามศัพท์เฉพาะ

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพทางกายภาพ และสภาพทางชีวภาพของบริเวณโรงเรียน และบ้านพักอาศัยที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เชียงราย เรียนและอาศัยอยู่ โดยสภาพทางกายภาพ ได้แก่ ดิน น้ำ และอากาศ และสภาพทางชีวภาพ ได้แก่ ป่าไม้ และสัตว์ป่า

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และสัตว์ป่า อย่างรู้คุณค่าและใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เชียงราย ในบริเวณโรงเรียนและบ้านพักที่นักเรียนอาศัยอยู่

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง คะแนนความรู้ความสามารถในการเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เรื่อง ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และสัตว์ป่า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เชียงราย ที่วัดโดยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

เจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เชียงราย ที่มีต่อการอนุรักษ์และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้ง 5 เรื่อง ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และ สัตว์ป่า ที่วัดโดยแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ หมายถึง กิจกรรมตาม แผนการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เชียงราย ที่ใช้สถานการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยในคาบที่ 3-5 ของการสอนในแต่ละแผน กำหนดให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติแบบผสมผสานระหว่างแบบ เตรียมบทบาทสมมติไว้ล่วงหน้า และแบบแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดในขณะนั้นเพิ่มเติม

ขั้นตอนการแสดงบทบาทสมมติ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมการ ผู้ศึกษากำหนดขอบเขต และสถานการณ์สมมติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน และแจ้งให้นักเรียนที่แสดงทราบล่วงหน้าก่อนการแสดง ผู้ศึกษาให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน เพื่อให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เรื่อง ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และสัตว์ป่า โดยแต่ละเรื่องกำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน ซึ่งให้นักเรียนเป็นผู้จัดฉาก และผู้ศึกษาเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการแสดง
- 2) ขั้นแสดง นักเรียนที่ได้รับมอบหมายการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมออกมาแสดงโดยใช้เวลา 15-20 นาที ของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้
- 3) ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกต่อบทบาทของตนเอง และผู้สังเกตการแสดงความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้แสดง ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที
- 4) ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้แสดงจะแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที
- 5) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและช่วยกันสรุป ใช้เวลา 5-10 นาที

แสดงบทบาทสมมติแบบผสมผสาน หมายถึง การแสดงแบบเตรียมบทบาทสมมติไว้ล่วงหน้า โดยผู้สอนเป็นผู้เตรียมบทและผู้เรียนจะแสดงตามบทดังกล่าว ซึ่งมีการซักซ้อมล่วงหน้า และแบบแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดในขณะนั้นเพิ่มเติม เป็นการแสดงโดยผู้เรียนจะต้องคิดหาคำพูดและแสดงด้วยตนเอง ตามขอบข่ายของสถานการณ์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีขึ้น
2. นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีขึ้น
3. เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved